

Η ορθή χρήση εκκλησιαστικών λέξεων και φράσεων και ερμηνευτικά σχόλια

[Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Μάνης](#)

• Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Μάνης κ. Χρυσοστόμου Γ΄

Στόν χώρο τῆς Ἐκκλησίας συχνά χρησιμοποιοῦνται συγκεκριμένες λέξεις καί φράσεις, πού ἔχουν ἀποκτήσει, θά λέγαμε, «ἐκκλησιαστική ιδιότητα». Κάποιες ἀπό αὐτές δέν χρησιμοποιοῦνται πάντοτε καί ἀπό ὅλους ὀρθῶς, σύμφωνα μέ τούς κανόνες τῆς γραμματικῆς ἢ τοῦ συντακτικοῦ. Ἀπό τήν ἄλλη ὑπάρχουν στά βιβλικά κείμενα διάφοροι στίχοι μέ κάποια δυσκολία στήν ἐρμηνεία τους καί εἶναι ἀναγκαῖα ἡ ἐπεξήγηση γιά τήν κατανόησή τους. Ἔτσι παρακάτω παρουσιάζουμε τέτοιες λέξεις ἀπό ὅλα τά μέρη τοῦ λόγου (οὐσιαστικά, ἐπίθετα, ἀντωνυμίες, ρήματα κλπ.) πού χρησιμοποιοῦμε εἴτε στή λατρεία τῆς Ἐκκλησίας εἴτε σέ κηρύγματα εἴτε καί σέ γραπτά κείμενα. Προσέτι, παρουσιάζουμε λέξεις καί φράσεις, πού ἀξίζει ν' ἀποδοθῇ ἡ ἐρμηνεία τους, γιά τήν καλύτερη κατανόηση τοῦ περιεχομένου τῆς θείας διδασκαλίας τῶν Γραφῶν.

A. Μερικές περιπτώσεις κανόνων τονισμού και σημείων στίξεως, πρωτίστως τοῦ κόμματος.

α. Από τίς Εὐαγγελικές περικοπές:

1. «Ὑμεῖς ἐστε τό φῶς τοῦ κόσμου» (Ματθ. 5,14). Τό «ἐστε» δέν ἔχει τόνο. Ἀποβάλλεται κατ' ἔγκλισιν τόνου, ἐπειδή ἡ προηγούμενη λέξη τονίζεται στή λήγουσα. Κατά τήν ἀνάγνωση συμμορφέρεται μέ τήν προηγούμενη λέξη, τονίζοντας κανονικά τό «ὕμεῖς».
2. «Ὅτι πρίν ἀλέκτορα φωνῆσαι τρίς ἀπαρνήση με» (Ματθ. 26,75). Μετά τήν λέξη «φωνῆσαι», κατά τήν ἀνάγνωση, κάνουμε μία μικρή παύση, ὡς ἂν ὑπῆρχε κόμμα.
3. «Ἄνθρωπός τις ἦν πλούσιος» (Λουκ. 16,1). «Ἄνθρωπός τις». Τό «τις» δέν θά τονισθῇ καθόλου καί θά ἀκουσθῇ ὁ τόνος του πιό ἀπαλά στήν τελευταία συλλαβή τῆς προηγούμενης προπαροξύτονης λέξεως, στήν ὁποία ἔχει μεταφερθῇ. Δηλαδή, τό «ἄνθρωπός» θά ἀκουσθῇ μέ δύο τόνους, ἀλλά μέ πιό δυνατόν τόν πρῶτο, πού εἶναι ὁ κύριος τόνος τῆς λέξεως.
4. «Καί ἀπῆλθε πρός ἑαυτόν θαυμάζων τό γεγονός» (Λουκ. 24,12). Μετά τήν λέξη «ἑαυτόν» κάνουμε μία παύση, ὡς ἂν ὑπῆρχε κόμμα.
5. «Ψηλαφήσατέ με καί ἴδετε ὅτι πνεῦμα σάρκα καί ὀστέα οὐκ ἔχει καθὼς ἐμέ θεωρεῖτε ἔχοντα» (Λουκ. 24,39). Ἐδῶ στή φράση αὐτή θά κάνουμε μικρές παύσεις, ὡς κόμματα, μετά τό «με» καί μετά το ρῆμα «ἴδετε...». Ὅχι παύση ἢ κόμμα μετά τήν λέξη «πνεῦμα», ἐπειδή ἐδῶ τό «ὅτι» σημαίνει «διότι».
6. «Ἔστι δέ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐπὶ τῇ προβατικῇ κολυμβήθρα, ἡ ἐπιλεγόμενη Ἑβραϊστί Βηθεσδά, πέντε στοάς ἔχουσα» (Ἰω. 5,2). «Ἐπὶ τῇ προβατικῇ» (πύλη) ἐννοεῖται, σέ πτώση δοτική. Χωρίς κόμμα, ἀλλά μέ παύση κατά την ἀνάγνωση. Κόμμα, μετά τήν λέξη «κολυμβήθρα», πού εἶναι σέ ὀνομαστική.

β. Από τήν Θεία Λειτουργία:

1. «Τῆς Παναγίας, ἀχράντου, ὑπερευλογημένης, ἐνδόξου, δεσποίνης ἡμῶν...». Ἐδῶ ὑπάρχουν κόμματα καί χρειάζεται προσοχή. Ἐπίσης, ἡ λέξη «ὑπερευλογημένης» τονίζεται ὅχι στή συλλαβή «-πέρ-», ἀλλά στή συλλαβή «-με-».
2. «Σοφία· ὀρθοί· ἀκούσωμεν τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου». Μετά τήν λέξη «ἀκούσωμεν» δέν σταματᾶμε. Δέν ἔχει κόμμα. Προσέχουμε βέβαια καί τήν ἄνω τελεία, ὥστε νά κάνωμε παύση μετά τίς λέξεις «σοφία» καί «ὀρθοί».

3. «Καί πᾶν δῶρημα τέλειον ἄνωθέν ἐστι καταβαῖνον ἐκ σοῦ τοῦ Πατρός τῶν φώτων». Ὁ τόνος τοῦ «ἐστί» μεταβιβάζεται ὡς ὀξεῖα στή λήγουσα τῆς προηγουμένης προπαροξύτονης λέξεως. Κατά δέ τήν ἀνάγνωσιν δέν τονίζεται πολύ, διότι εἶναι δευτερεύων τόνος.

4. Προσέτι, ἓνα λάθος πού ἀκούγεται κατά τήν εὐχή τῆς εὐλογίας τῶν ἄρτων (Ἀρτοκλασία) εἶναι στή φράση «πεντακισχιλίους ἄνδρας χορτάσας». Πολλοί ἐκφωνοῦν λανθασμένα «πεντάκις χιλίους», δηλαδή μέ δύο λέξεις, ὅποτε ὅμως τό ἀριθμητικό ἐπίρρημα πεντάκις δέν προσδιορίζει τό «χιλίους», ἀλλά τήν μετοχή «χορτάσας» καί ἔτσι ἀλλάζει τό νόημα (=τούς χόρτασες πέντε φορές). Ὅταν ὅμως εἶναι ἀπόλυτο ἀριθμητικό ἐπίθετο, ὅπως στήν περίπτωση αὐτή, γράφεται καί διαβάζεται ὡς μία λέξις (δισχίλιοι, τρισχίλιοι, τετρακισχίλιοι κλπ. Πεντακισχίλιοι ἄνδρες=5.000 ἄνδρες).

5. Τέλος, στόν Ὅρθρο ἡ σωστή ἐκφώνηση εἶναι: «Τήν Θεοτόκον καί μητέρα τοῦ φωτός ἐν ὕμνοις τιμῶντες μεγαλύνωμεν». Εἶναι «μητέρα», χωρίς τελικό «-ν», διότι πρόκειται γιά αἰτιατική ἐνικοῦ οὐσιαστικοῦ τρίτης κλίσεως, «ἡ μήτηρ, τῆς μητρός».

Β. Ἑρμηνευτική προσέγγιση μερικῶν βιβλικῶν φράσεων καί στίχων.

1. Σχετικά μέ τήν ἀειπαρθενία τῆς Θεοτόκου:

«Καί οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτήν **ἕως οὔ** ἔτεκε τόν υἱόν αὐτῆς τόν πρωτότοκον» (Ματθ. 1,25). Δηλαδή: «καί ποτέ δέν ἐγνώρισε αὐτήν (ὁ Ἰωσήφ τήν Μαριάμ- Παναγία) ὡς σύζυγον οὔτε πρίν γεννήσει τόν πρῶτον καί μοναδικόν Υἱόν της οὔτε καί μετά ταῦτα».

Κακοδοξοῦν οἱ διάφοροι αἰρετικοί, ἐρμηνεύοντας ὅτι ἡ συγκεκριμένη φράση «ἕως οὔ» σημαίνει ὅτι τό «οὐκ ἐγίνωσκεν» ἰσχύει μόνον μέχρι τήν γέννηση τοῦ Υἱοῦ καί Λόγου τοῦ Θεοῦ. Ἡ σωστή ἐρμηνεία εἶναι ὅτι τὸ «ἕως οὔ» δηλώνει ὅτι ἡ Παναγία, γεννῶσα τόν Χριστόν, ἦταν παρθένος, χωρίς νά ὑποννοεῖται τό ἀντίθετον μετά τήν Θεϊάν Γέννησιν. Τρία παραδείγματα ἐκ τῆς Ἀγίας Γραφῆς ὁδηγοῦν στήν ὀρθή ἐρμηνεία:

α) Στό πρῶτο βιβλίο τῆς Ἀγίας Γραφῆς γράφεται: «Καί ἐξελθὼν (ὁ κόραξ μετά τόν Κατακλυσμόν), οὐκ ἀνέστρεψεν **ἕως** ξηρανθῆναι τὸ ὕδωρ ἀπὸ τῆς γῆς» (Γεν. 8,7). Φυσικά, δέν ἐπέστρεψε οὔτε κατόπιν.

β) Στό βιβλίο Βασιλειῶν ἀναφέρεται: «Καὶ τῇ Μελχόλ, θυγατρὶ Σαούλ, οὐκ ἐγένετο παιδίον **ἕως** τῆς ἡμέρας τοῦ ἀποθανεῖν αὐτήν» (Β' Βασιλ. 6,22). Ἐννοεῖται ὅτι καί

μετὰ τὸν θάνατόν της δὲν γέννησε!

γ) Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος γράφει τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου: «Ἴδου ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας **ἕως** τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος» (Ματθ. 28,20). Ἀναντιρρήτως καὶ μετὰ ἀπὸ τὴν συντέλεια τοῦ αἰῶνος, ὁ Κύριος θὰ εἶναι παρών.

Στοὺς Εὐαγγελιστὲς Ματθαῖο καὶ Λουκᾶ ἀναγράφεται ὁ ὅρος «πρωτότοκος» γιὰ τὸν Χριστόν (Ματθ. 1,25). «Τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον» (Λουκ. 2,7). Ἰσχυρίζονται οἱ αἵρετικοὶ ὅτι ἡ λέξη «πρωτότοκος» σημαίνει ὅτι γεννήθηκαν κατόπιν καὶ ἄλλα τέκνα ἀπὸ τὴν Παναγία. Τὴν ἀπάντηση ὠραιότατα μᾶς δίδει ὁ Θεοφύλακτος, ὁ ὁποῖος ὑπογραμμίζει ὅτι «πρωτότοκος λέγεται ὁ πρῶτος τεχθεὶς, καὶ μὴ δεύτερος ἐτέχθη» (Ἑρμηνεία εἰς τὸ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον, PG-123, 721C).

Ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι αἵρετικοί, οἱ ὁποῖοι παρερμηνεύοντας τὰ χωρία Ματθ. 12, 46-49, Μάρκ. 3, 32, 34 καὶ Λουκ. 8, 19-20, ὅπου γίνεται λόγος περὶ ἀδελφῶν τοῦ Χριστοῦ, λέγουν ὅτι ἡ Παναγία εἶχε καὶ ἄλλα παιδιά. Ἡ ἐρμηνεία ὅμως εἶναι ὅτι οἱ ὀνομαζόμενοι «ἀδελφοὶ» τοῦ Χριστοῦ ἢ ἦσαν κατ' ἄνθρωπον συγγενεῖς Αὐτοῦ ἀπὸ τὴν Παναγία Μητέρα Του -καθ' ὅτι μὲ τὸν ὄρο «ἀδελφοὶ» ὀνομάζονταν καὶ λοιποὶ συγγενεῖς (π.χ. Γεν. 13, 8, 11) ἢ ἦσαν τέκνα τοῦ Ἰωσήφ ἐκ γυναικὸς αὐτοῦ θανούσης πρὸ τῆς μνηστείας αὐτοῦ μετὰ τῆς Θεοτόκου.

Ὁμοφώνως οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ὁμιλοῦν γιὰ τὴν ἀειπαρθενία τῆς Θεοτόκου καὶ ἐξαίρουν τὴν παρθενίαν Αὐτῆς, τὸ ἄχραντον καὶ ἀμόλυντον, πρό, κατά, καὶ μετὰ τὸν τόκον Αὐτῆς καὶ μάλιστα πρῶτοι οἱ Ἀποστολικοὶ Πατέρες: ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος λέγει ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐγεννήθη «ἀληθῶς ἐκ Παρθένου» (Πρὸς Σμυρναίους 1, ΒΕΠ 2,280)· ὁ Ἰουστῖνος, ὁ ἀπολογητὴς καὶ μάρτυς, λέγει: «Δύναμις Θεοῦ ἐπελθοῦσα τῇ παρθένῳ ἐπεσκίασεν αὐτὴν καὶ κυοφορῆσαι παρθένον οὕσαν πεποίηκε» (Ἀπολογία Α' 33,4 καὶ Διάλογος, 76-78, ΒΕΠ 3,178).

Στὸν β' ὅρον τῆς Ε' Οἰκουμενικῆς Συνόδου σαφῶς ἀναγράφεται ὁ ὅρος «ἀειπάρθενος»: «Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ... καὶ σαρκωθέντος (τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ) ἐκ τῆς ἁγίας ἐνδόξου Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας... ἀνάθεμά ἐστιν» (Ἰω. Καρμίρη, Τὰ δογματικά καὶ συμβολικά μνημεῖα τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, τ.1, ἐν Ἀθήναις 1960 στίχ. 193). Καὶ στὴν Συναπτὴ τῆς Θείας Λειτουργίας ἀπαντᾶται ἐπίσης ὁ ὅρος «ἀειπάρθενος».

2. Σχετικὰ μὲ τὴν τροφή τοῦ Προδρόμου Ἰωάννου:

«Αὐτός δέ ὁ Ἰωάννης... ἡ τροφή αὐτοῦ ἦν ἀκρίδες καὶ μέλι ἄγριον» (Ματθ. 3,4). Δηλαδή, ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος ἔτρωγε ἀκρίδες, ἀπὸ ἐκεῖνες πού κατὰ κοπάδια ἤρχοντο ἀπὸ τὴν Ἀραβία καὶ ἄλλες περιοχὲς καὶ μέλι, τὸ ὁποῖον ἄγρια μελίσσια

ἀποθήκευαν σέ σχισμές βράχων ἢ κουφάλες δένδρων. Ὡς δέ ἐρμηνεύει ὁ καθηγητής Τρεμπέλας «οἱ λαοί τῆς Ἀνατολῆς συνηθίζουν νά τρώγῃσι ταύτας (ἀκρίδας) εἴτε προσφάτους εἴτε παστάς, οὕτω καί εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας καί ὑπὸ τοῦ νόμου ἦτο ἐπιτετραμμένη ἡ χρῆσις αὐτῶν ὡς τροφῆς. Καί σήμερον ἀκόμη οἱ πτωχοὶ τῶν μερῶν ἐκείνων τρώγουσιν αὐτάς εἴτε βραζομένας ἐν τῷ ὕδατι εἴτε ψηνομένας ἐν κλιβάνῳ» (Ὑπόμνημα, Ἀθήναι 1951, σελ. 60). Βλ. καί Λευϊτικόν 11,22.

Ὑπάρχει ὅμως καί ἡ ἄποψη ὅτι οἱ ἀκρίδες αὐτές ἦταν βλαστάρια χόρτων, δηλαδή οἱ κορφές κάποιων βοτάνων.

3. Σχετικά μέ τόν Ἀπόστολο Πέτρο.

«Σύ εἰ Πέτρος καί ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τήν ἐκκλησίαν» (Ματθ. 16,18). Δηλαδή, «εἶσαι Πέτρος καί ἐπάνω εἰς αὐτήν τήν πέτραν τῆς ὁμολογίας σου θά οἰκοδομήσω ἀσάλευτον τήν Ἐκκλησίαν μου», εἶπεν ὁ Κύριος. Ὡστόσο, ἀπό τά μέσα τοῦ 3ου αἰῶνα, ἡ παραπάνω φράση παρερμηνεύθηκε καί χρησιμοποιήθηκε καταχρηστικῶς ἀπό τοὺς Λατίνους, προκειμένου νά δικαιολογήσουν τό παντάπασιν ἀστήρικτον παπικόν πρωτεῖον ἐξουσίας. Ἡ φράση «ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ» ἀναφέρεται σαφῶς στήν ὁμολογία τοῦ Πέτρου, ὅτι ὁ Χριστός εἶναι ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ καί ὄχι στό πρόσωπο τοῦ Πέτρου. Ἄλλωστε ὑπάρχει ἡ διδασκαλία «ἡ δέ πέτρα ἦν ὁ Χριστός» (Α' Κορ. 10,4) καί «θεμέλιον γάρ ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρά τόν κείμενον, ὅς ἔστιν Ἰησοῦς Χριστός» (Α' Κορ. 3,11). Ἐπειτα, ἡ ἐξουσία τοῦ δεσμεῖν καί λύειν στήν Ἐκκλησία δέν ἀποτελεῖ προσωπικό προνόμιο τοῦ Πέτρου, ἀλλά δικαίωμα ὅλων τῶν Ἀποστόλων (Ματθ. 18,8 καί Ἰω. 20,23).

4. Σχετικά μέ τήν Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ.

«Καί ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη χείρων τῆς πρώτης» (Ματθ. 27,64). Ζήτησαν οἱ Ἀρχιερεῖς καί οἱ Φαρισαῖοι ἀπό τόν Πιλάτο νά φρουρηθῇ ὁ τάφος τοῦ Χριστοῦ, μήπως ἔλθουν οἱ μαθητές Του νύκτα, Τόν κλέψουν καί ποῦν στό λαό ὅτι ἀνεστήθη ἐκ τῶν νεκρῶν. Αὕτη θά ἦταν ἡ τελευταία πλάνη, γιατί ἡ πρώτη πλάνη κατ' αὐτοὺς ἦταν τό ὅτι μερικοὶ Τόν εἶχαν πιστέψει ὡς Μεσσία. Ἡ «ἐσχάτη πλάνη», ἡ δεύτερη καί χειρότερη ἀπό τήν πρώτη, «θά εἶναι», ἔλεγαν, «ἡ ἀνάστασή Του».

5. Σχετικά μέ τή σημασία τῆς λέξεως «νομικός».

«Καί ἰδού νομικός τις ἀνέστη ἐκπειράζων αὐτόν καί λέγων...» (Λουκ. 10,25). Δηλαδή, κάποιος Νομοδιδάσκαλος σηκώθηκε καί, μέ σκοπό νά πειράξῃ τόν Χριστό καί ν' ἀποδείξῃ σ' Αὐτόν ὅτι δέν γνωρίζει τόν Νόμον, Τοῦ εἶπε...». «Νομικός» ἐν προκειμένῳ εἶναι ὁ διδάσκαλος τοῦ Νόμου τοῦ Μωϋσέως, δηλαδή τῶν Γραφῶν. Δέν εἶναι «νομικός» ἐκεῖνος πού ἔχει σπουδάσει τήν νομική ἐπιστήμη μέ τά σημερινά ἐπιστημονικά δεδομένα, ἀλλ' ὁ ἐρμηνευτής τοῦ μωσαϊκοῦ Νόμου στή Συναγωγή

τῶν Ἑβραίων.

6. Σχετικά μέ τούς Ἑλληνας καί τά «Ἕθνη».

«Ἦσαν δέ τινες Ἑλληνες ἐκ τῶν ἀναβαινόντων ἵνα προσκυνήσωσιν ἐν τῇ ἑορτῇ» (Ἰω. 12,20). Δηλαδή ἦσαν ἐκεῖ κατά τάς ἡμέρας ἐκείνας μερικοί προσήλυτοι Ἑλληνες, οἱ ὁποῖοι εἶχαν ἀνεβῆ εἰς τό Ἱεροσόλυμα γιά νά προσκυνήσουν κατά τήν ἑορτήν τοῦ Πάσχα. «Δέν πρόκειται περί Ἰουδαίων λαλούντων τήν ἑλληνικήν, ἀλλά περί ἐθνικῶν προσηλύτων, οἷος ὁ εὐνοῦχος τῆς Κανδάκης (Πράξ. κ', 27) καί δι' οὓς ἐν τῷ ἱερῷ εἶχε καθορισθῇ ἴδιος τόπος, ἡ αὐλή τῶν ἐθνῶν» (Παν. Τρεμπέλα, Ὑπόμνημα, Ἀθῆναι 1969, σελ. 449). Ἑλληνες ἐν προκειμένῳ ἀποκαλοῦνται οἱ ἐθνικοί, δηλ. οἱ εἰδωλολάτρες (Βλ. καί Ματθ. 18,17 Α' Κορ. 12,2,Γ' Ἰω. 7). Ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐπρόκειτο νά ἐπεκταθῇ καί στά ἔθνη.

Γ. Τύποι, πού χρησιμοποιοῦνται κατά τήν ἀναφορά μας σέ Ἱερό Ναό, ἀναλόγως τῆς περιστάσεως, ὅπως π.χ. γιά θεμελίωση, ἀνέγερση, ἀνακαίνιση, ἐγκαίνια ἢ ὠραϊσμόν τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ.

α) «Τίθησι θεμέλιον ὁ.....»

«Θεμέλιον τέθηκεν ὁ»

Θεμέλιον τίθημι = θέτω θεμέλιο λίθο.

«Ἐθεμελιώθη» =θεμελιώθηκε: Εἶναι παθητικός ἀόριστος τοῦ ρήματος θεμελιόομαι - οὔμαι =θεμελιώνομαι .

β) «Ἀνηγέρθη» = ἀνεγέρθηκε: Εἶναι παθητικός ἀόριστος τοῦ ρήματος ἀνεγείρομαι, πού σημαίνει οἰκοδομοῦμαι, κτίζομαι.

γ) «Ἀνεκαινίσθη» =ἀνακαινίσθηκε ὁ Ναός κατόπιν ἐπισκευῶν (ἀνά=ξανά καί καινός=καινούργιος).

δ) «Ἐνεκαινιάσθη» =ἐγκαινιάσθηκε, ἔγινε δηλαδή ἡ τελετή τῶν Ἐγκαινίων τοῦ Ναοῦ καί ἔτσι ὁ Ναός «ἡγιάσθη» =ἀγιάσθηκε, καθιερώθηκε, ἔγινε κτίσμα ἱερό, ἀφιερωμένο στή Λατρεία τοῦ Θεοῦ.

«Ἐγκαινισμός» =ἀφιέρωση, καθιέρωση. Ἐγκαινίζω=καθιερώνω καί ἐγκαινιάζομαι =καθιερώνομαι, στήν περίπτωση Ἱεροῦ Ναοῦ.

«Ἐγκαίνια ἐτέλεσεν ὁ.....»

«Ἐγκαίνια ἐποίησεν ὁ.....»

«Ἐγένετο τὰ ἐγκαίνια»

«Γέγονε ἡ ἱερά τελετή τῶν ἐγκαινίων τῇ.....»

«Τόν ἐγκαινισμόν ἐποιήσατο ὁ.....»

«Ἐτέλεσε θυρανοίξια ὁ.....»

«Εὐλογήθη» ἢ «ηὐλογήθη» ἢ «εὐλογήθηκε» ἢ «ηὐλόγησε» ἢ «ἐπηυλόγησε».

ε) «Ὡράϊσεν, ἱστορήσας τοιχογραφίας...» = ἐκαλλώπισε, ἐκόσμησε, ἐστόλισε (τόν Ναό) ζωγραφίζοντας τοιχογραφίες-ἁγιογραφίες.

«Ἰστορήθη...» = ἁγιογραφήθηκε (ὁ Ναός).

στ) «Ἐδωρήσατο...» = ἐχάρισε, προσέφερε ὡς δῶρο.

ζ) «Τεθησαύρισται τὰ ἱερά λείψανα...». Εἶναι παρακείμενος τοῦ ρήματος θησαυρίζομαι, ἀπό τό οὐσιαστικό θησαυρός, πού σημαίνει ὅτι δὴποτε φυλάσσεται ἀποθηκευμένο σέ κάποιο χῶρο (ἐξ οὗ καί θησαυροφυλάκιο=χῶρος φύλαξης θησαυροῦ). Ἐπομένως: «τὰ ἱερά λείψανα ἔχουν θησαυρισθῇ, ἀποθηκευθῇ, φυλαχθῇ...».

η) «Τόν ἀνδριάντα ἢ τήν προτομήν ἀπεκάλυψεν (=ξεσκέπασε, ἀφαίρεσε τό κάλυμμα ἀπό αὐτόν/-ήν) ὁ.....».

Δ. Σχετικά μέ κύρια ὀνόματα.

α) Τό ὀρθόν εἶναι:

1. Ὁ Πλάτων καί ὄχι ὁ Πλάτωνας.

2. Ὁ προφήτης Ἡλίας ἢ (ἐβρ.) Ἡλιοῦ, γενική τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ.

3. Οἱ Παῦλος καί Σίλας «ἀναχθέντες οὖν ἀπό τῆς Τρωάδος εὐθυδρομήσαμεν εἰς Σαμοθράκην, τῇ δέ ἐπιούσῃ εἰς Νεάπολιν, ἐκεῖθεν τε εἰς Φιλίππους... (Πράξ. 16, 11-12). **Οἱ** Φίλιπποι, εἶναι τὸ ὄνομα τῆς πόλεως (αἰτιατική: **τούς** Φιλίππους).

4. Τὰ ἐπώνυμα, μετὰ ἀπό τὰ ὀνόματα τῶν Ἀρχιερέων, γράφονται μέ ἄρθρο καί ἐντός παρενθέσεως, μόνον γιὰ τούς κεκοιμημένους: π.χ. Χρυσοστόμου (τοῦ Παπαδοπούλου), Διονυσίου (τοῦ Ψαριανοῦ).

β) Ἐσφαλμένες ἐκφράσεις εἶναι:

«Ὁ Μητροπολίτης μίλησε ἀπό τοῦ ἄμβωνος (sic). Ὁ Ἀρχιερεὺς ὁμιλεῖ εἴτε ἀπό τόν

Δεσποτικόν Θρόνον εἶτε ἀπό τόν Σολέα.

- «Τελέσθηκε ἡ Λειτουργία τοῦ Ἑσπερινοῦ» (sic). Τό ὀρθόν εἶναι ἡ Ἱερά Ἀκολουθία τοῦ Ἑσπερινοῦ.

- «Ὁ πάτερ ...» (λάθος) ἀντί ὁ «πατήρ ...» (σωστό).

- Στόν Χερουβικό Ὑμνο ἐνίοτε ἀκούγεται ἓνα λάθος. Δηλ., «Ὡς τόν βασιλέα τῶν ὅλων ὑποδεξάμενοι». Sic. «ὑποδεξόμενοι» εἶναι τό σωστό. Ἡ λέξη ὑποδεξόμενοι εἶναι μετοχή χρόνου μέλλοντος, πτώσεως ὀνομαστικῆς πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ, τοῦ ρήματος «ὑποδέχομαι», συνθέτου ἐκ τῆς προθέσεως «ὑπό» καί τοῦ ρήματος «δέχομαι». Ἡ μετοχή μέλλοντος μετά τοῦ ὡς, «ὡς ὑποδεξόμενοι», εἶναι τελική καί δηλώνει σκοπόν, δηλαδή «γιά νά ὑποδεχθοῦμε» (τόν Βασιλέα τῶν ὅλων, τόν Χριστόν).

-Κάποιες ἄλλες λανθασμένες ἐκφράσεις εἶναι:

«Ἡ ἁγία Σωτήρα»: Πρόκειται γιά λάθος. Δέν ὑπάρχει κάποια ἁγία Σωτήρα. Ἐννοεῖται, ἐν προκειμένῳ ἡ ἑορτή τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ.

- «Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ ἀποκεφαλιστής». Ἄν γραφεῖ «ἀποκεφαλισθείς» εἶναι σωστό. Διαφορετικά εἶναι λάθος, διότι σημαίνει ὅτι κόβει κεφάλια, ἀποκεφαλίζει.

Ε. Ἄλλες φράσεις.

Ἡ ἐκφορά καί ἡ ἐρμηνεία τους.

1. «ὑπέρ τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν ἔθνους» ἢ «γένους». Ὑπάρχει διαφοροποίηση τῶν δύο αὐτῶν λέξεων καί ἐννοιῶν.

Ἔθνος: Εἶναι σύνολο προσώπων μέ κοινή γλῶσσα, φυλή, θρησκεία, κοινό ἱστορικό καί πολιτιστικό παρελθόν καί κοινές ἐπιδιώξεις.

Γένος: Ἡ ἔννοια αὕτη ἔχει τά χαρακτηριστικά τοῦ Ἔθνους ἀλλά δέν ἔχει συγκεκριμένη κρατική ὑπόσταση. Τό Γένος ἔχει οἰκουμένη διάσταση.

Περαιτέρω, καλόν εἶναι νά γνωρίζουμε ὅτι:

Πολιτεία: Εἶναι τό συνολικό φαινόμενο τῆς ὀργανωμένης συμβιώσεως τῶν ἀνθρώπων.

Κράτος: Εἶναι λαός ἐγκατεστημένος σέ ὠρισμένη χώρα, ἐνωμένος λειτουργικά καί ὀργανωμένος σέ σύστημα διαρκοῦς φύσεως, σχηματισμοῦ καί ἀσκήσεως τῆς αὐτοδύναμης κρατικῆς ἐξουσίας. Τά μέλη τοῦ Κράτους ὀνομάζονται πολῖτες. Κατ’

ἀκολουθίαν, τό κράτος δέν ταυτίζεται μέ τό ἔθνος καί καλόν θά εἶναι νά ἐκφωνοῦμε: «Ὑπέρ τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν ἔθνους, πάσης ἀρχῆς καί ἐξουσίας ἐν τῷ κράτει ἡμῶν καί τοῦ κατὰ ξηράν...τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν».

Λαός: Εἶναι τό σύνολο τῶν πολιτῶν τοῦ κράτους, ἀνεξαρτήτως φύλου, ἡλικίας, θρησκείας κλπ. Ἐννοεῖται, Λαός τοῦ Θεοῦ εἶναι πάντες οἱ βαπτισμένοι Ὁρθόδοξοι Χριστιανοί, ἀνεξαρτήτως τῆς χώρας καταγωγῆς τους, ἔστω καί ἂν δέν εἶναι πολῖτες τοῦ κράτους στό ὁποῖο εὐρίσκονται ἢ κατοικοῦν μόνιμα ἢ προσωρινά.

2. Ἡ «δεξιὰ τοῦ Ὑψίστου».

Ἡ «δεξιὰ τοῦ Ὑψίστου» σημαίνει τήν παντοδυναμία τοῦ Θεοῦ καί τό δι' αὐτῆς θαυμαστό Του ἔργο χάριν τῶν ἀνθρώπων. Τό δεξιό χέρι εἶναι τό πλεον ἐνεργητικό μέλος τοῦ σώματος καί ἀπό τούς πανάρχαιους αἰῶνες θεωρεῖται ὡς σύμβολο δυνάμεως.

Ἡ ὅλη φράση εὐρίσκεται στόν 76ο Ψαλμό, στίχο 11: «Καί εἶπα· νῦν ἡρξάμην, αὕτη ἡ ἀλλοίωσις τῆς δεξιᾶς τοῦ Ὑψίστου». Δηλαδή «Καί εἶπα· Τώρα ἤρχισα νά ἐννοῶ. Αὕτη ἡ ἀλλοίωσις καί μεταβολή, τήν ὁποίαν ὑπέστη τό ἔθνος μου, εἶναι ἔργον τῆς δεξιᾶς τοῦ Ὑψίστου καί ἐγένετο πρός τό καλόν μας» (Ψαλμοί, ἔκδ. Σωτήρ, 1992, σ. 315). Ὁ Ψαλμός εἶναι μία ἱκεσία καί παρουσιάζει τόν Ψαλμωδόν ν' ἀνακαλεῖ στή μνήμη του τά θαυμαστά ἔργα τοῦ Θεοῦ. Τόν στίχο αὐτό τόν ἀκοῦμε ὅταν ψάλλεται τό ἑορταστικό Προκείμενο «Τίς Θεός μέγας» (Ψαλμ. 15,10) κατὰ τούς μεθεόρτους ἐσπερινούς τῶν μεγάλων Δεσποτικῶν Ἑορτῶν, ἀλλά καί στό τέλος τῶν Χειροτονιῶν.

Ὡς ἀναφέρει καί ὁ ὁμότιμος καθηγητής τῆς Λειτουργικῆς Παν. Σκαλτσῆς, ὁ στίχος αὐτός ἔχει καί Χριστολογική ἐρμηνεία. Ἦτοι: Ἡ μεταβολή (ἀλλοίωση) τοῦ ἔθνους, στό ὁποῖο ἀναφέρεται ὁ ψαλμωδός, ἔχει τήν ἀναφορά της στά «κατά τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ πεπραγμένα, ὅς ἐστι δεξιὰ τοῦ Πατρός» (Μεγάλου Ἀθανασίου, Ὑπόθεσις εἰς τόν 76ο ψαλμόν, PG 27,348A). Ὁ Χριστός ἐπίσης, κατὰ τόν ἅγιο Κύριλλο Ἀλεξανδρείας, «καθ' ἡμᾶς γέγονε καί εἰς τό κρεῖττον ἡλλοίωσεν». Καταδέχθηκε δηλαδή νά γίνῃ ἄνθρωπος ὅμοιος μέ μᾶς κατὰ τήν φύσιν, γιά νά μᾶς δώσῃ τήν δυνατότητα τῆς καλῆς ἀλλοιώσεως. «Καί πᾶς δέ, εἴτε ἐκ κακίας ἐπιστρέφων ἢ ἐν ἀρετῇ μένων καί προκόπτων, λεγέτω· «Νῦν ἡρξάμην· αὕτη ἡ ἀλλοίωσις, ἥν ἡ δεξιὰ τοῦ Ὑψίστου χαρίζεται (ὁ Χριστός δηλαδή), τό αἶδιόν διά τῶν γυμνασίων τῆς εὐσεβείας ἐπὶ τό μείζον προκόπτειν» (Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, Εἰς τόν ψαλμόν 76, PG 69, 1192AB).

3. «Ἐκ τοῦ κατὰ (...) ἀγίου Εὐαγγελίου τό ἀνάγνωσμα»

Ἐδῶ, στήν ἐκφώνηση αὕτη ἐνίοτε παρατηρεῖται τό λάθος τῆς σύνταξης τῆς

προθέσεως «κατά» μετά γενικής. Όμως τό σωστό είναι μετά αιτιατικής, καθ' ότι δηλώνει συμφωνία, ακολουθία, συγγραφὴν τοῦ Εὐαγγελιστοῦ. Συνεπῶς, εἶναι λάθος «ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαίου». Τό σωστό εἶναι: «ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον (ἢ κατὰ Μᾶρκον ἢ κατὰ Λουκᾶν ἢ κατὰ Ἰωάννην) ἁγίου Εὐαγγελίου τό ἀνάγνωσμα».

4. «Μία Ἐκκλησία, μιᾶς Ἐκκλησίας». Ἐνίοτε ἀκούγεται τό λάθος τῆς «μίας, ἁγίας, καθολικῆς καί ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας». Τό σωστό εἶναι τῆς «μιᾶς» Ἐκκλησίας.

5) Ἡ κατάληξη «γάρ» τοῦ Β' Ἑωθινοῦ. Τό Β' Ἑωθινόν Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Μᾶρκον καταλήγει ὡς ἐξῆς: «... ἐφοβοῦντο γάρ» (Μάρκ. 16,8). Ἐννοοῦνται οἱ Μυροφόρες, οἱ ὁποῖες εἶχαν ὑπάγει «διαγενομένου τοῦ Σαββάτου» στό «μνημεῖο», στόν τάφο τοῦ Χριστοῦ καί ἐκεῖ εἶδαν τόν ἄγγελον νά τούς ἀναγγέλλει τό «ἡγέρθη οὐκ ἔστιν ὧδε». Κατά τήν ἐμμελῆ, λοιπόν, ἀνάγνωσιν τοῦ Εὐαγγελίου αὐτοῦ, στό τέλος αὐτῆς, πρέπει νά ἐκφωνεῖται κανονικά μία φορά τό «γάρ» (πού σημαίνει διότι), παρατείνοντας μελωδικά μόνο τό φωνῆεν -α-, ὥστε νά ἀκουσθῇ ὅλο μαζί ὡς κατάληξη τῆς περικοπῆς.

6) Ἡ ἄκλιτος λέξη Χερουβίμ. Ἡ λέξη αὐτή γράφεται καί Χερουβείμ. Τό ἴδιο καί ἡ λέξη Σεραφίμ καί Σεραφεῖμ. Εἶναι ἄγγελοι Θεοῦ καί τά ὀνόματα αὐτά ἀφοροῦν ιδιαίτερες κατηγορίες τοῦ πνευματικοῦ αὐτοῦ κόσμου, τῶν ἁγίων ἀγγέλων. Τά Χερουβίμ ἀναφέρονται τό πρῶτον στό βιβλίον τῆς Γενέσεως, τότε, μέ τήν ἐξορία τῶν Πρωτοπλάστων τοῦ Ἀδάμ καί τῆς Εὔας: «Καί ἔταξεν (ὁ Θεός) τά Χερουβίμ καί τήν φλογίνην ρομφαίαν τήν στρεφομένην φυλάσσειν τήν ὁδόν τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς» (Γεν. 3,24). Καί ἀναφέρονται βέβαια καί σέ πολλές περιπτώσεις καί μάλιστα περιγράφονται στά ὁράματα τοῦ προφήτου Ἰεζεκιήλ. Στή Θεία Λειτουργία τοῦ Μεγ. Βασιλείου χαρακτηρίζονται ὡς «τά πολυόμματα Χερουβίμ».

Τά Σεραφίμ ἀναφέρονται κατά μοναδικό τρόπο στόν προφήτη Ἡσαΐα καί μάλιστα μέ τήν ἐξῆς περιγραφή: «Εἶδον τόν Κύριον καθήμενον ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καί ἐπηρμένου καί πλήρης ὁ οἶκος τῆς δόξης αὐτοῦ. Καί Σεραφίμ εἰστήκεισαν κύκλῳ αὐτοῦ, ἕξ πτέρυγας τῷ ἐνὶ καί ἕξ πτέρυγας τῷ ἐνὶ, καί ταῖς μέν δυσὶ κατεκάλυπτον τό πρόσωπον, ταῖς δέ δυσὶ κατεκάλυπτον τούς πόδας καί ταῖς δυσὶν ἐπέταντο καί ἐκέκραγεν ἕτερος πρὸς τόν ἕτερον καί ἔλεγον· ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος Κύριος σαβαώθ, πλήρης πᾶσα ἡ γῆ τῆς δόξης αὐτοῦ. Καί ἐπήρθη τό ὑπέρθυρον ἀπὸ τῆς φωνῆς, ἧς ἐκέκραγον, καί ὁ οἶκος ἐπλήσθη καπνοῦ. Καί εἶπον· ὦ τάλας ἐγώ, ὅτι κατανένυγμαι, ὅτι ἄνθρωπος ὢν καί ἀκάθαρτα χεῖλη ἔχων, ἐν μέσῳ λαοῦ ἀκάθαρτα χεῖλη ἔχοντος ἐγώ οἰκῶ καί τόν βασιλέα Κύριον σαβαώθ εἶδον τοῖς ὀφθαλμοῖς μου. Καί ἀπεστάλη πρὸς με ἓν τῶν Σεραφίμ, καί ἐν τῇ χειρὶ εἶχεν ἄνθρακα, ὃν τῇ λαβίδι ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου, καί ἥψατο τοῦ στόματός μου καί εἶπεν· ἰδοὺ ἥψατο τοῦτο τῶν χειλέων σου καί ἀφελεῖ τὰς ἀνομίας σου καί τὰς

ἁμαρτίας σου περικαθαριεῖ» (Ήσ. 6, 1-7). Πρόκειται περί ιεραρχικῆς τους διακρίσεως.

7) «Ράβδος ἐπιστυπτική». Κατά τήν χειροτονία τοῦ Ἐπισκόπου, ὅταν στό τέλος τοῦ ἐπιδίδει ὁ χειροτονῶν Ἀρχιερεὺς καί τήν ποιμαντορική ράβδο (ἄλλως τήν πατερίτσα), λέγει τά ἑξῆς: «Λάβε (ἢ λαβέ) τήν ράβδον, ἵνα ποιμαίνης τό ἐμπιστευθέν σοι ποῖμνιον τοῦ Χριστοῦ καί τοῖς μέν εὐπειθέσιν ἔστω αὐτοῖς ὑπό σοῦ βακτηρία καί ὑποστηριγμός, τοῖς δέ ἀπειθέσι καί εὐτραπέλοις χρῶ αὐτῇ ράβδῳ ἐπιστυπτική, ράβδῳ παιδεύσεως». Ἡ λέξη ἐπιστυπτική εἶναι ἀπό τό ρῆμα ἐπιστύφω καί σημαίνει ράβδο ἐλέγχου καί ἐπίπληξης. Ἡ παραπάνω φράση περικλείει βαθειά ἐκκλησιολογική σημασία καί ποιμαντορική ἀξία.

- «Ὁ Μητροπολίτης τέλεσε τήν Ἀκολουθία ἐπὶ τῆς διασαλεύσεως (sic) τῆς Ἁγίας Τραπέζης». Εἶναι λάθος ἔκφραση. Ὡς νά σημαίνει πάνω στή διασάλευση. Τό ὀρθόν εἶναι «Ἀκολουθία ἐπὶ σαλευθείσης Ἁγίας Τραπέζης».

- Ἡ ἀπαγγελία τοῦ «Πάτερ ἡμῶν».

Κατά τήν ἀνάγνωσιν καί ἀπαγγελίαν τῆς Κυριακῆς προσευχῆς, ἦτοι τοῦ «Πάτερ ἡμῶν», εἶναι ἀνάγκη νά προσεχθοῦν τά ἑξῆς σημεῖα:

α) «Πάτερ ἡμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς». Ὁ τόνος τῆς φράσεως «ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς» δέν εἶναι στήν πρόθεση «ἐν». Εἶναι ἄτονη ἡ πρόθεση. Τονίζεται ἡ λέξη «οὐρανοῖς» στήν τελευταία συλλαβή.

β) «Ὡς ἐν οὐρανῷ». Πρόκειται γιά δοτική πτώση (μέ κατάληξη -ῷ) καί ὄχι αἰτιατική «οὐρανόν». Εἶναι λάθος ἡ ἐκφώνηση «οὐρανόν».

γ) «Τόν ἄρτον ἡμῶν τόν ἐπιούσιον δός ἡμῖν σήμερον». Ἡ λέξη «**δός**» εἶναι προστακτική (παρακλητική) ἀορίστου β' τοῦ ρήματος δίδωμι. Εἶναι λάθος ἡ ἐκφώνηση «δῶσε».

δ) «Καί ἄφες ἡμῖν τά ὀφειλήματα ἡμῶν». Ἡ λέξη «ἄφες» εἶναι ἐπίσης προστακτική (παρακλητική) ἀορίστου β' τοῦ ρήματος «ἀφίημι» καί σημαίνει «συγχώρησε». Εἶναι λάθος ἡ ἐκφώνηση «ἄφησε». Καί, προσοχή (!), συγχώρησέ μας ὄχι τά ὠφελήματα, ἀλλά «τά ὀφειλήματα ἡμῶν», δηλαδή σβῆσε τά χρέη μας (τά ὅποια ἔχουμε λόγω τῶν ἁμαρτιῶν μας).

*

Συνελόντ' εἰπεῖν, χρειαζόμεθα καλλιέπεια, λόγο ἐπιμελημένο, σωστό, ἐκφραστικό καί μέ ἀκρίβεια, ἰδιαίτερα μάλιστα σήμερα, πού μέ τόν ἐξοστρακισμό θά λέγαμε ἀπό τήν ἐκπαίδευση τῆς καθαρεύουσας ἢ λόγιας γλώσσας, ἡ γλωσσική κατάρτιση

καί γνώση τῶν νεωτέρων γενεῶν ὑστερεῖ καί ἐξαφανίζεται. Τυχάνει γιά μᾶς αὐτονόητο ὅτι πρέπει νά διατηρήσουμε τήν ὀρθή γραφή καί τόν σωστό προφορικό λόγο, ἀλλά καί νά προσπαθοῦμε μέ τήν ἐμβριθῇ μελέτη μας νά κατανοοῦμε καί τά ἱερά μας κείμενα, τόν ἀτίμητον αὐτόν θησαυρόν τῆς Ἐκκλησίας μας. _